

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การผลิตภาคการเกษตรด้านปศุสัตว์ในปัจจุบัน อยู่ภายใต้กระแสแนวคิดทุนนิยมซึ่งมุ่งแสวงหาผลประโยชน์สูงสุด ทำให้มีการแข่งขัน และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์โดยใช้สารปฏิชีวนะผสมลงในอาหารสัตว์เพื่อวัตถุประสงค์ในการเร่งการเจริญเติบโต เพิ่มประสิทธิภาพการใช้อาหารและการควบคุมโรคสัตว์ การใช้สารปฏิชีวนะในสัตว์เป็นเวลานานจะก่อให้เกิดปัญหาสารตกค้างในเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค เช่น ก่อให้เกิดโรคมะเร็ง โลหิตจางเป็นต้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการดื้อยาของเชื้อโรคซึ่งมีผลทำให้การใช้ยาในการรักษาโรคติดเชื้อในมนุษย์ไม่ได้ผล ประกอบกับภาคการส่งออกก็มีเงื่อนไขข้อจำกัดของประเทศคู่ค้า เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ที่เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบสารตกค้างขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในการผลิตสัตว์ ปลอดภัยและสารเคมีในอนาคต (กิตติมาและคณะฯ, 2548; เขาวมาลย์ และสาโรช, 2544) ซึ่งทางเลือกที่ประเทศไทยต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน คือการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพิ่มมูลค่าและสามารถลดการใช้ยาปฏิชีวนะ เพิ่มการทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน ลดการเกิดอนุมูลอิสระ และความเครียด ทำให้ชีวิตมีความปลอดภัยมากขึ้น (กิตติมาและคณะฯ, 2548; สุริยาพงศ์และคณะ, 2549) นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพ ของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล โดยพัฒนาการใช้สมุนไพรซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานการสร้างเสริมเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พอพันธ์, 2546; สนธยา, 2545; อภิชัย, 2549)

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษารวบรวมและทดสอบการใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการผลิต ปศุสัตว์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนและเสนอแนวทางการจัดตั้งเครือข่ายผู้ใช้พร้อมขยายผลนำไปใช้ด้านปศุสัตว์ ปลอดภัยเพื่อให้สามารถพึ่งพาตน และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับสมุนไพรในท้องถิ่นต่อการผลิตภาคการเกษตรด้านปศุสัตว์บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาผลการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการนำไปใช้จริงในการผลิตปศุสัตว์เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่
3. เพื่อเสนอแนวทางเลือกใหม่ในการพัฒนาระบบการเลี้ยงสัตว์ แบบเน้นการประหยัดแต่ถูกหลักวิชาการ และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
4. เพื่อการบูรณาการเครือข่ายผู้ใช้สมุนไพรท้องถิ่นต่อการผลิตภาคการเกษตรด้านปศุสัตว์ปลอดภัย สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง และขยายผลการวิจัยในการส่งเสริมเผยแพร่การเกษตรที่ยั่งยืน

ผลที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

1. ได้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับสมุนไพรในท้องถิ่นต่อการผลิตภาคปศุสัตว์บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
2. ทราบผลการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการนำไปใช้จริงในการผลิตปศุสัตว์เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่
3. ได้แนวทางเลือกใหม่ในการพัฒนาระบบการเลี้ยงสัตว์ แบบเน้นการประหยัดแต่ถูกหลักวิชาการ และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
4. มีเครือข่ายผู้ใช้สมุนไพรท้องถิ่นต่อการผลิตภาคการเกษตรด้านปศุสัตว์ปลอดภัย สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษารวบรวมและทดสอบการใช้สมุนไพร ภูมิปัญญา ท้องถิ่นต่อการผลิต ปศุสัตว์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนและเสนอแนวทางการจัดตั้งเครือข่ายผู้ใช้ พร้อมขยายผลการนำไปใช้ด้านปศุสัตว์ ปลอดภัยเพื่อให้สามารถพึ่งพาตน และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำสมุนไพรในท้องถิ่นไปใช้ในการผลิตปศุสัตว์พร้อมสนับสนุนการนำสมุนไพรในท้องถิ่นไปใช้จริงและทำการทดลองแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการที่ 2, 3 และ 4